

Handläggare
Mats Christenson
Telefon: 0850812201
Andreas Evestedt
Telefon: 08508 12230

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
23 september 2021

Remiss av Handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2021/794

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till bland annat Södermalms stadsdelsnämnd skickat ett förslag till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten på remiss. Handlingsplanen innehåller bland annat stadens ambitioner och utmaningar kring renhållningen och hur nedskräpningssituationen ser ut i staden. I handlingsplanen presenteras även förslag till olika åtgärder som ska leda till minskad nedskräpning på land och i vatten. De föreslagna åtgärderna berör bland annat optimering av skräpkorgarnas storlek och städintervall, innovativa metoder, utvecklad kommunikation och samverkan samt skräpmätning.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten är ett viktigt dokument som kan bidra till att staden på sikt kan bli en renare och tryggare stad samtligt som spridningen av mikroplaster i naturmiljön minskar.

I handlingsplanen anges huruvida budget finns avsatt eller inte för respektive åtgärd. Förvaltningen vill påtala vikten av att medel finns tillgängliga vid framförallt investering i nya skräpkorgar. En förutsättning för att kunna placera ut flera självkomprimerande solcellsdrivna skräpkorgar är att det finns klimatinvesteringsmedel att söka för dessa.

Södermalms stadsdelsförvaltning
Avdelningen för stadsmiljö

Virkesvägen 3
Box 90 185
120 22 Stockholm
Växel 08-508-12-000
Fax
soder@stockholm.se
start.stockholm

Vad gäller handlingsplanens förslag att ta fram rutiner och metoder för städning på allmänna platser och stränder anser förvaltningen att detta är speciellt viktigt när det gäller städning i strandnära områden. Förvaltningen upplever att ansvarsfördelningen idag inte är tydlig inom staden.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har, förutom till Södermalms stadsdelsnämnd, skickat ett förslag till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten på remiss till bland annat stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt till Bromma, Farsta och Kungsholmens stadsdelsnämnder. Remisstiden sträcker sig till den 30 september 2021.

Förslaget till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten bifogas som bilaga till tjänsteutlåtandet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsmiljöavdelningen inom Södermalms stadsdelsförvaltning. Ärendet har behandlats av förvaltningsgruppen den 13 september 2021 och i pensionärsrådet och i rådet för funktionshindersfrågor den 14 september 2021.

Ärendet

Nedan görs en sammanfattning av förslaget till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten.

Handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten

I handlingsplanen anges att nedskräpning i det offentliga rummet innebär flera negativa konsekvenser förutom att platser som är nedskräpade upplevs som misskötta och mindre attraktiva. Av lika stor betydelse uppges nedskräpningens roll vara vad gäller både människors upplevelse av trygghet och tillit och att nedskräpning är en stor källa till spridning av mikroplaster på land och i vatten.

I handlingsplanen anges att staden genom att utveckla avfallshanteringens infrastruktur kan bidra till att det offentliga rummet blir tryggare och mer attraktivt samtidigt som tilliten i samhället ökar och spridningen av mikroplaster minskar.

Stadens ambitioner

I handlingsplanen beskrivs att Stockholm ska vara en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. I kommunfullmäktiges budget anges att ”en ren och vacker stad skapar trygghet och att renhållningen därför ska vara pålitlig. Stadens förvaltningar ska arbeta för att förebygga klotter, skadegörelse och nedskräpning. Arbetet för en renare stad ska intensifieras genom bättre uppföljning och efterlevnad av 24-timmarsgarantin för städning och klotter.” Med anledning av ovannämnda har trafiknämnden fått i uppdrag att

”i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsförvaltningarna ta fram en handlingsplan för att minska nedskräpning i såväl vatten som på land.”

Strategi för stadens renhållning

I handlingsplanen beskrivs att renhållning och vinterväghållning av stadens gator och torg samt skötsel av gatuträd och kommuncentrala parker är en viktig del av trafikkontorets stadsmiljöverksamhet. Samtidigt ansvarar stadens 13 stadsdelsförvaltningar för motsvarande verksamhet i parker, grönytor och på parkvägar runt om i staden.

Med anledning av det stora antalet ansvariga inom verksamhetsområdet ser trafikkontoret ett behov av att ta fram en stadsövergripande renhållningsstrategi med fokus på långsiktig utveckling av frågor som rör driften av gator, torg och parker. Detta kan syfta till att skapa en mer likartad nivå på renhållning och snöröjning i hela staden.

En strategi kan enligt handlingsplanen tydliggöra stadens roll och ansvar och även fungera som vägledning för berörda förvaltningar att ta fram handlingsplaner och styra driftverksamheten mot en stadsgemensam ambitionsnivå.

Utmaningar

I handlingsplanen uppges att många stockholmare anser att nedskräpningen är ett stort problem och många upplever dessutom att nedskräpningen har ökat. Nedskräpning i det offentliga rummet uppfattas av de flesta som störande och förfulande. Nedskräpning kan också leda till att en plats känns övergiven och signalerar frånvaro av social kontroll. En aktiv förvaltning, från både fastighets- och markägare, kan enligt handlingsplanen motverka en nedåtgående trend och troligen också minska nedskräpningen. Ett väl omhändertaget område kan även öka känslan av social tillhörighet och tillit.

Nedskräpningen uppges också i hög grad bidra till ökade problem med skadedjur eftersom engångsförpackningar med matrester utgör föda för fåglar, gnagare och andra djur.

I handlingsplanen uppges att en stor andel av skräpet i det offentliga rummet, mer än 50 %, utgörs av plast, till exempel i form av cigaretterfilter, portionspåsar för snus och mat- eller dryckesförpackningar. Forskning visar att mikroplaster finns överallt och att källan främst är nedskräpning i olika former.

I handlingsplanen beskrivs vidare att IVL, Svenska Miljöinstitutet AB, bedömer att nedskräpning är en av de största källorna till mikroplast i miljön, där spridningsvägarna främst är dagvatten, slam, och avloppsvatten. IVL bedömer också att minskad nedskräpning kan vara en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska spridningen av plast och mikroplaster i mark och vatten.

Nedskräpningssituationen i Stockholm

I handlingsplanen uppges att staden har sedan 2009 genomfört årliga skräpmätningar med hjälp av stiftelsen Håll Sverige Rent och den metod som de utvecklat med statistiska centralbyrån, SCB.

Enligt de mätningar som staden genomfört sedan 2009 varierar nedskräpningen något med en ökande trend. Enligt utförda skräpmätningar är fimpas (som till stor del består av plastmaterial) den vanligaste skräptypen, följt av plastskräp och snus. Även andra kategorier utgörs av plast vilket leder till slutsatsen att merparten av skräpet är plast.

Handlingsplan

Nedan beskriv föreslagen handlingsplan med fokus på de åtgärder där stadsdelsförvaltningarna har ett utpekad ansvar eller delansvar.

Åtgärder av övergripande karaktär

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Utarbeta en stadsövergripande renhållningsstrategi.	2022	Tk	Sdf	Ja
Delta i miljöförvaltningens samordningsarbete mot nedskräpning av sjöbottnar.	2021-2022	Tk/Mf	Sdf	Ja

Optimering av skräpkorgarnas storlek, tömningsfrekvens, komprimerande sopkärl

I handlingsplanen anges att ett stort antal av de befintliga skräpkorgarna är relativt små och därmed inte anpassade för dagens livsstil där det är vanligt att köpa med sig mat i olika typer av förpackningar som snabbt kan fylla upp en skräpkorg.

Trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna arbetar därför med en långsiktig plan för att byta ut äldre korgar mot större skräpkorgar och till komprimerande kärl, bland annat på platser som periodvis

har många besökare som till exempel parker, torg och andra stråk. I samband med utbyte av skräpkorgar kommer samtliga nya utrustas med askkopp för uppsamling av fimpar. För att minska risken att skräp hamnar i vattnet där det är svårt och dyrt att samla upp skräpet är det extra viktigt att till exempel badplatser, kajer, bryggor och strandnära lägen har en effektiv avfallshantering och städning. Antal och placering av skräpkorgar kan också anpassas utifrån årstid och olika händelser eftersom det i hög grad kan påverka besöksantal och beteenden på platsen.

I handlingsplanen uppges att staden har ambitionen att minska antalet miljöbelastande transporter i samband med renhållningsarbetet. Stadsdelsförvaltningarna och trafikkontoret arbetar därför med att placera ut solcellsdrivna komprimerande avfallskärl på platser där behovet bedöms vara stort. I dagsläget har staden cirka 1000 komprimerande avfallskärl, varav cirka 700 är placerade inom stadsdelarnas ansvarsområden. Komprimering av avfallet och tömning då kärlet är fullt kan leda till färre transporter om det kombineras med anpassning av arbetssätt och tömningsfrekvenser. Eftersom kärlet är stängt minskar också risken för att fåglar och andra skadedjur kommer åt avfallet vilket minskar risken för nedskräpning.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
På platser med stort besöksstryck byts små skräpkorgar till större.	2021-2024	Sdf, Tk		Delvis
Anpassa antal och placering av skräpkorgar på vissa platser utifrån säsong och händelser.	2021-2024	Sdf, Tk		Ja
Samtliga nya skräpkorgar utrustas med askkopp för insamling av fimpar.	2021-2024	Sdf, Tk		Devis
Källsortering i utvalda parker	2021	Sdf		Sdf
Stadsdelsförvaltningarna och trafikkontoret utarbetar planer för placering av skräpkorgar.	2021-2024	Sdf, Tk		Ja

Södermalms stadsdelsförvaltning
 Avdelningen för stadsmiljö

Virkesvägen 3
 Box 90 185
 120 22 Stockholm
 Växel 08-508-12-000
 Fax
 soder@stockholm.se
 stockholm.se

Upphandla och avropa komprimerande sopkärl som drivs av solceller.	2021-2024	Sdf, Tk		Nej
--	-----------	---------	--	-----

Optimerade städintervall

I handlingsplanen uppges att trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna följer nedskräpningen och städfrekvenser inom sina respektive ansvarsområden. Diskussioner förs också med stadens entreprenörer för att anpassa och optimera städ- och tömningsfrekvenser efter behov. I samband med nya upphandlingar kan krav också formuleras som anger att ”funktionen ska upprätthållas” vilket till exempel kan innebära att skräpkorgar aldrig ska vara fulla eller att torgytor inte ska vara nedskräpade. Behovet på många platser varierar också beroende på säsong och olika händelser vilket gör att frekvenserna och metoderna kan behöva förändras under året.

Genom effektiv städning på land hindras avfallet att hamna i sjöar och vattendrag där det är svårare att samla in. Effektiv renhållning kan därmed minska spridningen av plast och mikroplast på land och i vatten.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Anpassa städintervall i särskilda lägen och vid särskilda tider.	2021-2024	Sdf, Tk		Nej
Utveckla rutiner och metoder för städning på allmänna platser och stränder.	2022	Tk, Sdf	Entreprenörer, Stockholms Hamnar	Ja
Beroende på medelstilldelningen bibehålla eller utöka antalet platser för sommarjobb som arbetar med renhållning och plockstädning.	2021-2024	Sdf, Tk		Delvis
Verka för att stadens leverantörer inom städning och renhållning upplåter arbetsplatser till	2021-2024	Tk, Amf, Sdf		Delvis

stadens feriejobb.				
--------------------	--	--	--	--

Pilotprojekt för att undersöka innovativa metoder

I handlingsplanen anges att trafikkontoret genom ett pilotprojekt kommer undersöka hur innovativ teknik kan användas för att effektivisera och utveckla arbetssätt. Projektet genomförs i nära samarbete med utvalda entreprenörer och andra kommuner som har infört ny teknik i avfallshanteringen.

I handlingsplanen uppges att sensorer i skräpkorgar kan larma om tömningsbehov och metoder för tömning av avfallskorgar utan innerplastpåse kan provas. Även fordonens drivmedel och arbetets organisering behöver utvecklas och provas, i kombination med olika systemstöd. Utvärdering av projektet kan därefter ge vägledning till hur ny teknik kan bidra till reella förbättringar och effektiviseringar.

Säkerställa att tömning av avfallskärl och städning sker inom 24 timmar

Synpunkter som berör städning eller tömning av skräpkorgar på allmän plats ska hanteras inom 24 timmar efter att anmälan inkommit. Trafikkontoret fortsätter arbetet med att utveckla statistikverktyg och rapporter för att bättre följa upp städ- och tömningsinsatser. Det kan ge bättre kunskaper om vilka platser och tider som har behov av särskilda insatser vilket är värdefullt i optimeringssyfte. 24-timmarsgarantin kan också medföra att stockholmarnas nöjdhet med tömning av avfallskärl och städning av det offentliga rummet ökar.

Utvecklad kommunikation och samverkan

I handlingsplanen uppges att trafikkontoret redan idag genomför ett kommunikationsarbete kring avfallsfrågor, nedskräpning och det personliga ansvaret. Kommunikationen ska tydliggöra vikten av stockholmarnas eget bidrag till en ren, trivsamt och vacker storstad.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Delta i platssamverkan med stadsdelsförvaltningar, fastighetsägare och andra aktörer för att gemensamt utveckla t.ex. arbete mot nedskräpning och barmarksrenhållning.	2021-2024	Tk, Sdf		Ja

Södermalms stadsdelsförvaltning
 Avdelningen för stadsmiljö

Virkesvägen 3
 Box 90 185
 120 22 Stockholm
 Växel 08-508-12-000
 Fax
 soder@stockholm.se
 stockholm.se

Renhållningsinsatser genomförs på tider då de syns av många, i pedagogiskt syfte. Detta kan leda till en koppling mellan det personliga ansvaret och den ökade nedskräpningen i staden.	2022-2024	Tk, Sdf		Delvis
---	-----------	---------	--	--------

Skräpmätning

Trafikkontoret genomför årliga skräpmätningar enligt den metod som utvecklats av Håll Sverige Rent och statistiska centralbyrån (SCB). Syftet med mätningarna är bland annat att kartlägga nedskräpningen i olika områden och att mäta utvecklingen över tid. Metoden kommer att vidareutvecklas för att fungera på olika typer av ytor inom staden. Även stadsledningskontorets medborgarundersökning bidrar till att följa hur nedskräpningen uppfattas av medborgarna och var och hur det finns utvecklingsbehov.

Åtgärd	Tid	Ansvar	Delansvar	Budget
Nya föreskrifter "om lämnande av uppgifter om kommunalt avfall" är på väg att införas. Under förutsättning att förslaget antas behöver stadens entreprenörer redovisa mängd avfall från sopkärlstömning och grönyteskötsel.	2022-2024	Tk, Sdf		Nej

Utvecklade snöupplag och kommunaltekniska ytor

Stadens behov av kommunaltekniska ytor behöver enligt handlingsplanen säkerställas. Kommunaltekniska ytor används bland annat för dumpning av snö i samband med utlastning av snö från trånga gaturum, massahantering, upplag och ytor som stadens entreprenörer kan använda för uppställning av fordon, material, förråd med mera.

Trafikkontoret ska enligt handlingsplanen också utreda alternativa metoder för barmarksrenhållning och omhändertagande av snö för att minimera kontamination, minska spridning av mikroplaster, minska transportbehovet vid utlastning av snö och annan miljöpåverkan.

Uppföljning

Trafikkontoret har utpekats som huvudansvarig för frågor som rör nedskräpning inom staden och i handlingsplanen utpekats ansvarig förvaltning eller bolag för respektive åtgärd.

Som en följd av trafikkontorets utpekade huvudansvar kommer kontoret också ansvara för att åtgärderna följs upp och utvärderas. Kontoret har för avsikt att återkomma med detaljer kring formerna för uppföljning, utvärdering och analys av handlingsplanen.

Synpunkter och förslag

Allmänna synpunkter på förslaget till handlingsplan

Nedan lämnar stadsdelsförvaltningen allmänna synpunkter på förslaget.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten är ett viktigt dokument som kan bidra till att staden på sikt kan bli en renare och tryggare stad samtligt som spridningen av mikroplaster i naturmiljön minskar.

Förvaltningen anser att god renhållning, tillsammans med klottersanering och god belysning, är en av de viktigaste insatserna i arbetet för en trygghetsskapande stadsmiljö.

I handlingsplanen anges huruvida budget finns avsatt eller inte för respektive åtgärd. Förvaltningen vill påtala vikten av att medel finns tillgängliga vid framförallt investering i nya skräpkorgar. En förutsättning för att kunna placera ut flera självkomprimerande solcellsdrivna skräpkorgar är att det finns klimatinvesteringsmedel att söka för dessa.

Synpunkter på handlingsplanen

Nedan lämnar förvaltningen synpunkter på själva handlingsplanen.

Åtgärder av övergripande karaktär

Förvaltningen ser positivt på förslaget att ta fram en stadsövergripande renhållningsstrategi med fokus på långsiktig

utveckling av frågor som rör driften av gator, torg och parker med syftet att skapa en mer likartad nivå på renhållning och snöröjning i hela staden. Förvaltningen deltar gärna i detta arbete.

Beträffande miljöförvaltningens samordningsarbete mot nedskräpning av sjöbottnar har förvaltningen deltagit i detta arbete i samband med skräpmätning vid Tanto strandbad under 2020. Förvaltningen anser därutöver att även Stockholms Hamnar bör delta i samarbetet då bolaget ansvarar för delar av stadens vattenområden.

Optimering av skräpkorgarnas storlek, tömningsfrekvens, komprimerande sopkärl

Förvaltningen har under de senaste åren successivt ersatt befintliga skräpkorgar i parkerna med ett 90-tal kapacitetsstarka självkomprimerande solcellsdrivna skräpkorgar. Förvaltningen planerar att fortsätta inköp och utplacering av dessa skräpkorgar på platser där det anses lämpligt. Förutom att skräpkorgarna är kapacitetsstarka, vilket leder till lägre tömningsfrekvens, är de säkra för skadedjur och fåglar då de är slutna.

Vad gäller de självkomprimerande skräpkorgarna kräver dessa löpande tekniskt underhåll. Idag saknas ett serviceavtal för dessa skräpkorgar varför förvaltningen efterlyser att staden gemensamt tar fram ett sådant serviceavtal.

Beträffande förslaget att anpassa antalet skräpkorgar och placering av dessa utifrån säsong och händelser gör förvaltningen detta redan idag. Exempelvis förses stadsdelsområdets strandbad, som är mycket välbesökta, med extra skräpkorgar under badsäsongen. Vidare har förvaltningen under pandemin placerat ut extra skräpkorgar då nedskräpningen ökat markant under denna period.

I handlingsplanen uppges att samtliga skräpkorgar ska utrustas med askkopp för insamling av fimpar. Förvaltningen ser i huvudsak positivt på detta men vill tillägga att det inte alltid är lämpligt. Vid exempelvis lekplatser, där rökförbud råder, kan utplacering av skräpkorgar med askkopp ge fel signal om att det är tillåtet att röka på dessa platser.

Södermalms stadsdelsförvaltning
Avdelningen för stadsmiljö

Virkesvägen 3
Box 90 185
120 22 Stockholm
Växel 08-508-12-000
Fax
soder@stockholm.se
stockholm.se

I handlingsplanen anges aktiviteten att källsortering ska göras i utvalda parker under 2021. Förvaltningen har sedan tidigare två stycken källsorteringssanläggningar vid Långholmens strandbad och vid Tanto strandbad. Förvaltningen har under året även kompletterat med källsorteringsanläggningar i Sickla Park,

Skinnarviksparken och Vitabergsparken. De fraktioner som kan lämnas vid dessa är papper, plast och glas. Förvaltningen anser att möjligheten till källsortering i parkerna är positiv.

Optimerade städintervall

I handlingsplanen föreslås att staden i samband med nya upphandlingar kan formulera krav som anger att ”funktionen ska upprätthållas” vilket till exempel kan innebära att papperskorgar aldrig ska vara fulla eller att ytor inte ska vara nedskräpade. Förvaltningen ser positivt på förslaget och stadsdelsområdets två befintliga parkdriftsavtal innehåller funktionskrav. Detta gäller även för exempelvis övriga stadsdelsförvaltningar i innerstaden. Förvaltningen ser en fördel om även trafikkontorets kommande avtal gällande renhållning inom Södermalms stadsdelsområde tillämpar funktionskrav.

Beträffande förslaget att ta fram rutiner och metoder för städning på allmänna platser och stränder anser förvaltningen att detta är speciellt viktigt när det gäller städning i strandnära områden. Förvaltningen upplever att ansvarsfördelningen idag inte är tydlig mellan stadsdelsförvaltningens och Stockholms Hamnans ansvar.

Pilotprojekt för att undersöka innovativa metoder

Förvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanens förslag att trafikkontoret startar pilotprojekt kring renhållning som kan leda till att ny teknik eller nya metoder används i renhållningsarbetet vilket kan leda till bättre och effektivare renhållning.

Säkerställa att tömning av avfallskärl och städning sker inom 24 timmar

Förvaltningen anser att målsättning att fyllda skräpkorgar och nedskräpade plaster ska åtgärdas inom 24 timmar är viktig att uppnå. I förvaltningens driftavtal finns detta krav med.

Utvecklad kommunikation och samverkan

Förvaltningen anser att förslaget att tydliggöra kommunikationen kring vikten av stockholmarnas eget bidrag till en ren, trivsamt och vacker storstad är angeläget. Genom att informera medborgarna om det egna ansvaret är det möjligt att erhålla en renare och tryggare stad. Förvaltningen vill även lyfta behovet att anpassa informationsinsatser utifrån målgrupp.

Förvaltningen anser att förslaget att samverka med fastighetsägare och andra aktörer för att gemensamt utveckla arbetet mot

nedskräpning och barmarksrenhållning är viktigt. Idag deltar förvaltningen i flera sådana samverkansgrupper.

Handlingsplanens förslag att renhållningsinsatser genomförs på tider då de syns av många, i pedagogiskt syfte, är enligt förvaltningen i sig ett bra förslag. Förvaltningen vill i sammanhanget dock påtala att det kan innebära praktiska svårigheter då förvaltningens driftsavtal innehåller krav om att en plats ska städas när skräp uppkommer samt att skräpkorgarna inte får vara överfulla. Det innebär att städ- och tömningsinsats kan behöva göras även under tider då många inte är ute.

Skräpmätning

Det är enligt förvaltningen positivt att staden genomför skräpmätningar så att utveckling kan följas över tid och därmed möjliggöra studier om olika renhållningsinsatser ger resultat.

Utvecklade snöupplag och kommunaltekniska ytor

Vad gäller handlingsplanens beskrivning att stadens behov av kommunaltekniska ytor behöver säkerställas vill förvaltningen instämma i vikten av detta. Tillgången till kommunaltekniska ytor i bra lägen är en förutsättning för att uppnå en effektiv och kvalitetsmässig driftverksamhet.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Andreas Evestedt
Avdelningschef

Bilaga

Handlingsplan mot nedskräpning på land och i vatten, 2021-2024.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2021-09-01
Andreas Evestedt, Avdelningschef	2021-09-01